Gemeente Mook en Middelaar

Behoort bij besluit van de raad
der gemeente MOOK EN MIDDELAAR
d.d. 2-2-16 nr. 12
De griffier,
MR. L.W.A.M. BERTEN

Notitie burgerparticipatie

Afdeling Samenleving.

versie datum: 26 januari 2016

Besluitvorming: college 9 februari 2016

Projectleider: Lydia Termoshuizen

Inhoud:

1. INLEIDING
   - 1.1 aanleiding
   - 1.2 doelstelling
   - 1.3 proces beschrijving
   - 1.4 ambitie van het college
2. INTERACTIEVE BELEIDSVORMING
   - 2.1. wat willen we bereiken?
   - 2.2. wat gaan we doen?
3. STIMULEREN VAN INITIATIEVEN IN DE SAMENLEVING
   - 3.1. Wat willen we bereiken?
   - 3.2 Wat gaan we doen?
4. RIGHT TO CHALLENGE
   - 4.1 Wat is het?
   - 4.2. Wat gaan we doen?
5. EVALUATIE

bijlage. werkdocument participatieladder

1 INLEIDNG

1.1 aanleiding

De gemeenteraad en het college hebben burgerparticipatie tot een van de speerpunten van hun beleid gemaakt. In het coalitie akkoord, het collegewerkplan, begroting en vele beleidsnotities wordt geschreven over de noodzaak van een grotere betrokkenheid van inwoners bij de totstandkoming en realisering van beleid en het voornemen om initiatieven in de samenleving te ondersteunen en stimuleren.

Hoewel er in de gemeente al veel aan burgerparticipatie is gedaan en nog wordt gedaan, ontbreekt een samenhangend beleid. Hierdoor wordt het wiel soms opnieuw uitgevonden, worden ad hoc keuzes gemaakt of komen sommige trajecten niet optimaal van de grond.
Met deze notitie en voornemens die we vertalen in concrete acties, willen we daar meer sturing aan geven.

Met burgerparticipatie maakt een gemeente gebruik van de deskundigheid van haar inwoners. Deskundigheid kunnen we in dit opzicht zien als het hebben van ervaring en praktijkkennis. Inwoners hebben wat dat betreft veel waardevols in te brengen: zij zijn deskundig als het gaat om hun leefomgeving en om de eisen die zij aan hun dorp of buurt stellen. Inbreng van die deskundigheid in de plan- of beleidsvorming kan tot een aanzienlijke kwaliteitsverbetering in het eindresultaat leiden en tot meer draagvlak voor genomen beslissingen. Van burgerinitiatief bestaan voorbeelden in zowel het sociale domein als het fysieke domein. Burgerparticipatie kan in de vorm van inspraak en interactieve beleidsvorming deel uit maken van de gemeentelijke plan- en beleidsvorming; burgerinitiatief komt echt vanuit de inwoners en kan vanuit de gemeente gefaciliteerd worden.

Burgerparticipatie betekent dat de gemeente bewust ruimte maakt voor initiatieven en oplossingen van bewoners en hen verantwoordelijk laat zijn voor de leefbaarheid in hun dorp of kern. Dat wil niet zeggen dat we onze hun handen ervan aftrekken, maar we geven de bewoners de kans om de dingen zo te regelen dat iedereen zich er prettig bij voelt.

Bij interactieve beleidsvorming ligt het initiatief bij de gemeente. Deze vorm van burgerparticipatie moet integraal onderdeel gaan uitmaken van de plan- en beleidsvorming en waar mogelijk van de uitvoering. Deze notitie biedt daar een concrete aanpak voor.

Het gaat in deze notitie niet om vrijwilligerswerk of mantelzorg. Dit zijn vormen van burgerorganisatie, waarbij inwoners iets doen voor de maatschappij zonder dat de gemeente daar aan te pas komt en die zich over het algemeen niet afspelen in het publieke domein. Het beleid hiervoor staat in andere beleidsnota's zoals de nota Vrijwilligerswerk.

1.2 Doelstelling

Deze notitie moet aan het bestuur en organisatie richting geven op de vraagstukken rondom burgerparticipatie, door hierover met elkaar het gesprek aan te gaan kan zo de organisatie op weg geholpen worden om keuzes te maken in *interactieve beleidsvorming* en projecten. Het geeft aan *hoe* de gemeente beter kan aansluiten bij initiatieven uit de samenleving en welke *rol* de gemeente in deze initiatieven aanneemt. De notitie is dan ook opgedeeld in drie delen:
- Interactieve beleidsvorming
- Stimuleren van initiatieven in de samenleving
- Uitvoering geven aan de motie right to challenge met name in de WMO.

1.3 Procesbeschrijving

Bij de start van het proces zijn collega's en het college van Burgemeester en Wethouders geïnterviewd om een inventarisatie te maken van wat er allemaal al is op het gebied van burgerparticipatie. Daarbij is ook een analyse gemaakt van alle beleidsvoornemens die er zijn. Bij de inventarisatie is ook gevraagd welke knelpunten worden ervaren en wat er beter kan. De inventarisatie is intern gepresenteerd en aan het college is aan de hand van stellingen gevraagd om uitspraken te doen over de ambitie. Daarbij is er een verkenning gemaakt over mogelijke oplossingen en zijn we op zoek gegaan naar de juiste maat en dit is vertaald in concrete acties. Na vaststelling door het college is het stuk voorgelegd aan de dorpsplatforms. Pas na besluitvorming in de raad en het vrijkomen van middelen, zal uitgebreid gecommuniceerd kunnen worden over deze notitie en de uitvoering.

1.4Ambitie van het college.

Zoals in de inleiding al beschreven heeft het college burgerparticipatie tot een van de speerpunten van hun beleid gemaakt. Het college draagt dit uit in de begroting en beleidsnotities en in interactie met inwoners en organisaties. De ambities kunnen we als volgt formuleren:

- Onze ambitie is dat alle plan- en beleidsvorming zo veel mogelijk via interactieve beleidsvorming tot stand komt. We willen in een open houding naar elkaar en met een vooraf afgesproken aanpak samen met betrokken inwoners, organisaties en eventueel externe deskundigheid plannen ontwikkelen. Daar waar mogelijk willen we inwoners ook betrekken bij de uitvoering.

- de mogelijkheid tot het nemen van burgerinitiatief is breed bekend en ons uitgangspunt is dat elk initiatief in behandeling wordt genomen en daar waar mogelijk ondersteund. We benadrukken dat zelfredzaamheid van inwoners voorop moet staan. Burgers moeten zich minder afhankelijk van de overheid gaan opstellen en zelf verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen leefomgeving.

- We onderhouden contacten met maatschappelijke organisaties, subsidieverleners, andere gemeenten en inwoners en we communiceren actief. We zoeken naar mogelijkheden om in overleg de verantwoordelijkheden te verleggen. Dit kan bijvoorbeeld door het onderhoud te laten doen door maatschappelijke organisaties en groepen inwoners. We hebben daarin een open houding en gaan het gesprek aan op zoek naar kansen.

- succesvolle initiatieven willen we behouden en indien nodig incidentele ondersteuning geven.

- Financiële ambitie: burgerinitiatieven kunnen alleen succesvol zijn als de raad daar financiële middelen voor beschikbaar stelt. We hebben daarvoor een budget voor het stimuleren en waarderen van kleinschalige initiatieven. Grotere initiatieven die ondersteuning die ondersteuning van de gemeente vragen, toetsen we op haalbaarheid en werken we in overleg met de initiatiefnemers uit. Financiering van een dergelijk project wordt gezocht in de gemeentebegroting en in cofinanciering door provinciale subsidie, partners in de gemeente en fondsen. Uitgangspunt is: "voor een goed idee is altijd wel geld te vinden".

- De gemeente en instellingen nemen een andere houding aan en stemmen hun dienstverlening af op datgene wat er in de samenleving gebeurt. Daardoor komen er oplossingen op maat en wordt de betrokkenheid bij de eigen leefomgeving vergroot. De rol van de overheid en van maatschappelijke organisaties zoals woningstichtingen, welzijnsorganisaties, zorgaanbieders en onderwijs beperkt zich in deze gevallen tot enthousiasmeren en faciliteren van de inwoners. De gemeente heeft een rol om een dergelijk netwerk op te zetten én te onderhouden.

2 Interactieve beleidsvorming

2.1Wat willen we bereiken?

Succesvol lokaal beleid kan alleen tot stand komen indien er sprake is van betrokkenheid van de burger. Een burger voelt zich serieus genomen als hij wordt gehoord en zijn mening kenbaar heeft kunnen maken. Alleen op deze manier creëren we draagvlak voor besluitvorming. Met name betrokkenheid in een zo vroeg mogelijk stadium draagt hieraan bij. Het vergroten van de betrokkenheid dient dan ook continu onze aandacht te hebben.

In het collegewerkplan staat dat de lokale democratie aan vernieuwing toe is. Besturen moet open en interactief, waarbij de betrokkenheid van burgers en organisaties wordt ondersteund en gewaardeerd. Wij zien interactieve beleidsvorming als:
- open communicatie met burgers en organisaties;
- aan de slag met ideeën vanuit de samenleving en betrokkenheid mogelijk maken.
- Een lokale democratie die bruist door de kleine afstand tussen burgers, organisatie en politiek
- Plannen worden in een vroegtijdig stadium voorgelegd alvorens ze worden uitgewerkt;
- De communicatie met burgers is gericht op mogelijkheden en beperkingen; Bij afwijzing van een verzoek wordt een goede verklaring gegeven;
- ieder project en ieder dorp kent zijn eigenheid, interactieve beleidsvorming is dan ook maatwerk.
- De bevolking wordt uitgedaagd om met oplossingen voor problemen te komen, deze vorm van "right to challenge" wordt uitgewerkt in hoofdstuk 4.

Uit het onderzoek "waarstaatjegemeente.nl" blijkt dat de samenwerking van de gemeente met de inwoners een 6,1 scoort, maar net een voldoende. Maar een kwart (27%) heeft vertrouwen in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd en 19 procent weinig of geen. In de ogen van maar 28 procent doet de gemeente wat ze zegt. Dat de gemeente luistert naar de mening van haar inwoners wordt door 35 procent gevonden en 36 procent vindt dat de gemeente de inwoners voldoende betrekt bij haar plannen, activiteiten en voorzieningen.

De voornemens uit het collegewerkplan, zoals hierboven beschreven, moeten vertaald worden in concrete acties zodat de beleving en ervaringen van de inwoners bij een volgend tevredenheidsonderzoek hoger scoren.

2.2 Wat gaan we doen?

PARTICIPATIELADDER

Een eerste aanzet om aan te geven op welke wijze we invulling geven aan interactieve beleidsvorming is vastgelegd in het Handboek Interactief Communiceren 2014. Hierin is

opgenomen dat in ieder B&W voorstel de communicatieparagraaf wordt ingevuld. We gaan dit uitbreiden door hierbij een bewuste keuze te maken over welke vorm van participatie, conform de participatieladder. Bij de start van elke beleidsnota of plan wordt vastgelegd in welke mate burgers betrokken worden betrokken bij de totstandkoming van dat nieuwe beleid of dat uitvoeringsplan. Er zijn vijf "participatietreden". Vooraf wordt vastgesteld welke trede passend is en welke werkvorm daarbij past. 1. informeren, 2. raadplegen, 3. adviseren, 4. coproduceren, 5. meebeslissen. (zie verder de bijlage). Als er geen mogelijkheid is om mee te laten beslissen (bijvoorbeeld omdat er heel veel belangen spelen of omdat (wettelijke) regels dat onmogelijk maken, zullen we van te voren moeten aangeven wat de invloed van inwoners wel kan zijn. Zo ontstaan er geen valse verwachtingen.

actie: bij de start van een proces wordt in het college voorstel aangegeven welke trede van de participatie ladder wordt aangehouden en welke werkvorm daarbij wordt ingezet.

COMMUNICATIE EN INTERACTIE

Uit de inventarisatie blijkt dat er knelpunten worden ervaren in tijd die voor interactieve beleidsontwikkeling beschikbaar is. Er wordt niet vooraf stil gestaan bij belangentegenstellingen en hoe deze in het proces ruimte kunnen krijgen. Tevens kan gerichte informatie voorziening via de website verbeterd worden. Voor inwoners is bij de start niet duidelijk wat er met hun inbreng wordt gedaan en er is dan teleurstelling omdat er een andere verwachting was. Tot slot blijkt uit de inventarisatie dat er soms een vermenging is tussen het geven van informatie aan inwoners en het uitwisselen van politieke standpunten. Voor inwoners en raad moet in het proces duidelijk zijn in welke fase inwoners aan het woord zijn en ik welke fase het politieke debat gevoerd kan worden.

Het beeld: "meepraten is niet hetzelfde als je zin krijgen" moet vooraf in het proces worden uitgelegd. Het bevorderen van de bewustwording en deskundigheid van medewerkers, bestuurders en de raad in interactief werken is nodig. Personeel dat zich ervan bewust is dat burgerparticipatie kansen biedt en geen bedreiging vormt, is een must voor het welslagen ervan. Het moet een integraal onderdeel worden van beleidsvorming en door college en MT ook worden uitgedragen. Via "learning on the job" willen we het bewustwordingsproces en kennis bevorderen. Een kwartiermaker in burgerinitiatief / interactief werken kan een belangrijke bijdrage leveren aan een cultuur en houding die positief staat ten opzichte van burgerinitiatief en interactieve beleidsvorming. Daarnaast kan hij of zij de organisatie vanuit een punt voorzien van de benodigde kennis. Het voorstel is om jaarlijks een keuze te maken welke dossiers interactief worden opgepakt. Daarbij is het idee om majeure projecten en beleidsvorming niet alleen vanuit inhoudelijke expertise te managen maar in een duo. Samen met een proces/communicatie adviseur wordt een project in nauwe samenwerking met de portefeuillehouder geleid.
Dit vraagt extra uren.

actie:
inzet extra uren voor proces/communicatie ondersteuning in majeure projecten en beleidsontwikkeling. 150 uur (nieuwe uren)*

WERKBEZOEKEN COLLEGE

Het college is van mening dat de relatie die de gemeente heeft met de "buitenwereld" beter kan. Het college heeft de behoefte om de contacten met inwoners te intensiveren met als doel om meer informatie uit de samenleving te krijgen, te horen wat er in de samenleving speelt en hierover het gesprek aan te gaan. Dit kan in de vorm van een spreekuur zoals dat nu al wordt gedaan in het kader van de WMO. Het college wil dit echter breder maken en over meer thema's met inwoners in gesprek gaan. Het idee is om hiervoor jaarlijks twee werkbezoeken te organiseren waarbij het gesprek met inwoners centraal staat.

actie:
2016: werkwijze werkbezoeken beschrijven, inclusief twee werkbezoeken organiseren. 50uur (nieuwe uren) per jaar.
2017 - 2019 20uur (nieuwe uren) per jaar.

VERKLEINEN AFSTAND BURGER - POLITIEK

Daar waar het college de behoefte heeft om met inwoners in gesprek te gaan, heeft de raad de behoefte om de afstand tussen burgers, organisaties en politiek te verkleinen. Dit voornemen is opgenomen in het collegeprogramma namelijk om inwoners actief uit te nodigen voor raadsvergaderingen. Dit wordt door de raad uitgewerkt, gedacht wordt aan een initiatief waarmee elders in het land ook wordt geëxperimenteerd "te gast bij de raad". Dit initiatief ligt bij de raad. Er zijn daarnaast nog andere vormen denkbaar waarmee een raad zijn externe oriëntatie kan verbreden. Hiermee wordt in het proces van de strategische visie een start gemaakt. Het idee is om de strategische visie in een interactief proces met inwoners en organisaties te gaan maken. De raad gaat aan de hand van thema's op een laagdrempelige manier in gesprek met inwoners om te praten over de toekomst van de gemeente. Hiermee doet de raad ervaring op om met inwoners in gesprek te zijn en deze inbreng ook mee te nemen in hun oordeelsvorming. Deze werkwijze wordt na het afronden van de strategische visie geëvalueerd. Als uit de evaluatie blijkt dat de raad structureel een activiteit voor een "inwoners gesprek" wil organiseren, dan kan de griffie hiervoor het initiatief nemen en in overleg met de kwartiermaker een voorstel aan de raad voorleggen.

actie:
2016: raad maakt in interactief proces strategische toekomst visie en gaat hierover in gesprek met inwoners (uren reeds voorzien in projectleiding/ondersteuning strategische visie)
2017 – 2019 indien een vervolg wenselijk is, initiatief bij griffie.

PILOT MET DIGITAAL FORUM

Er zijn verschillende werkvormen voor interactief werken, in de verschillende treden van de participatie ladder kan ook iedere keer voor een andere werkvorm worden gekozen (zie de bijlage) Eén werkvorm waar in het land steeds meer gebruik van wordt gemaakt, is het inzetten van interactief werken via de website. Door de inzet van digitale communicatie kunnen we een groter en breder publiek bereiken en denken we te voldoen aan een behoefte die bij inwoners bestaat om via internet te reageren op beleidsvoornemens, in plaats van op het gemeentehuis of tijdens een informatie avond. We willen daarom gebruik gaan maken van de technische mogelijkheden van de nieuwe website voor interactie met inwoners. Voor wat betreft interactieve beleidsvorming met een forum, wordt voorgesteld een pilot op te zetten in het proces van de strategische visie. Afhankelijk van de opbrengst van dit forum, wordt bepaald of deze technische mogelijkheid voldoet of dat uitbreiding nodig is. Bij uitbreiding kan gedacht worden aan de aanschaf van een "social intranet" module of een inwonerspanel. Het interactieve proces op de website is projectmatig, de communicatie, interactie met inwoners wordt gedaan door de projectleiding, de technische ondersteuning vanuit de vak afdeling ICT. Na afronding van de strategische visie wordt het forum geëvalueerd en een voorstel gedaan over het wel of niet voortzetten.

actie:
inzet 2016 50uur (reeds voorzien in projectleiding/ondersteuning strategische visie.
Evaluatie van het forum en indien succesvol bij majeure projecten inzetten.
Financiën: op termijn mogelijk een aankoop van een vorm van "social intranet"

* Voorgesteld wordt meer actief te communiceren / informatie te geven over projecten, hierbij zou ook de lokale omroep een rol kunnen vervullen. Van belang is dat hiervoor in een project meer tijd wordt vrijgemaakt, deze uren zijn reeds opgenomen bij uitbreiding van uren in majeure projecten.

3 Stimuleren van intiatieven in de samenleving

3.1 Wat willen we bereiken?

We zien al vele voorbeelden van initiatieven in de samenleving, actieve verenigingen, inwoners die voor elkaar zorgen, samen optrekken in energie maatregelen, zwerfvuil opruimen en in de organisatie van evenementen. Deze initiatieven moeten we waarderen, laten zien dat we er trots op zijn dat zoveel betrokken inwoners zich inzetten voor de leefbaarheid van onze gemeente. We zullen deze initiatieven aandacht en waardering geven en daar waar een duurzaam initiatief een duwtje in de rug nodig heeft om weer een tijdje verder te kunnen, zullen we die ondersteuning geven.

Uit het onderzoek "waar staat je gemeente.nl" blijkt dat inwoners over het algemeen tevreden zijn over hun woonomgeving. Inwoners wonen prettig in hun buurt, voelen zich thuis en staan voor elkaar klaar. Inwoners geven aan weinig initiatief te nemen om zelf actief te zijn in hun woonomgeving of vrijwilligerswerk vanwege tijdsgebrek. Positief is men over de mate waarin inwoners en organisaties ruimte krijgen om ideeën en initiatieven te realiseren. Voldoende zegt 39 procent.

Uit de inventarisatie blijkt dat inwoners niet altijd weten welke mogelijkheden er zijn om over een idee met de gemeente in gesprek te gaan. We willen actiever zijn in de communicatie naar inwoners dat het nemen van initiatieven wordt gewaardeerd, dit kan vanuit het bestuur worden uitgedragen en door iedereen die veel in contact is met inwoners, we zien daarin ook een rol weggelegd voor de buitendienst omdat veel kleinschalige initiatieven beginnen in de buitenruimte.

Bij het waarderen van de betrokkenheid van de inwoners in burgerinitiatief is het goed om hier met regelmaat aandacht aan te geven. Door alle initiatieven te "kennen" (de mensen erachter, de inzet, de knelpunten, het draagvlak) kunnen initiatieven ook met elkaar verbonden worden. Mijnbuurtje (zie 3.2) is hiervoor een middel maar ook de kwartiermaker kan hierin een netwerkrol vervullen.

Alhoewel er diverse voorbeelden zijn van initiatieven in de samenleving, willen we dit graag nog meer zien. Deze noodzaak is er in ieder geval in het sociale domein. Aangezien inwoners langer zelfstandig moeten wonen zonder dat er professionele hulp beschikbaar is, is het noodzakelijk dat inwoners preventief in een sociaal netwerk gaan zorgen voor elkaar.

Als inwoners een gemeente taak overnemen en dit initiatief draagvlak heeft, is het van belang om als gemeente "los te laten", dit gaat met name bij initiatieven waarbij het beheer van de openbare ruimte/ groen door inwoners wordt overgenomen. We helpen door de inwoners aan te geven welke minimale voorwaarden er zijn aan veiligheid en wetgeving en maken daar waar mogelijk

uitzonderingen. Waarbij voor ieder initiatief in overleg met de inwoners andere voorwaarden kunnen worden vastgelegd.

3.2Wat gaan we doen?

MIJNBUURTJE

Maatschappelijke veranderingen maken dat er een steeds groter beroep wordt gedaan op de kracht en verbinding in de samenleving.Er wordt een groter beroep gedaan op informele hulp, mantelzorg, burenhulp en vrijwilligerswerk. Het is de rol van de gemeente hierin te ondersteunen en dit te versterken. Een van de mogelijkheden hierbij is het opzetten van een digitaal buurtplatform.
Met behulp van een digitaal buurtplatform wordt het mogelijk gemaakt verbindingen te leggen in de samenleving. Inwoners kunnen met behulp van het platform worden gestimuleerd tot het leggen van contacten. Dit geldt niet alleen voor inwoners, een digitaal buurtplatform biedt ook een plek voor lokale ondernemers om zich te presenteren. Maatschappelijke organisaties hebben ook baat bij mijnbuurtje doordat zij op deze manier de mogelijkheid krijgen om hun initiatieven meer bekendheid te geven. Het platform legt zo op verschillende niveaus verbindingen in de samenleving. Het college heeft daarom na overleg met de dorpsraden in december 2015 besloten "Mijnbuurtje" aan te schaffen. Een van de belangrijkste factoren die het al of niet slagen van een digitaal platform beïnvloeden, is de mate waarin buurtbewoners het platform actief gaan gebruiken voor bijvoorbeeld het leggen van verbindingen, regelen van klussen, promoten van activiteiten etc. Binnen het concept van Mijnbuurtje bestaat dan ook een grote rol voor inwoners. Mijnbuurtje zal tevens worden gebruikt voor het plaatsen van de vrijwilligersvacatures. De gemeente neemt een actieve rol in het opzetten van "Mijnbuurtje.nl" en zorgt voor een netwerk die deze website professioneel en langdurig in de lucht houdt, zorgpartijen en ondernemers worden hierbij betrokken. Gemeente trekt dit in ieder geval voor één jaar en investeert in de aanloopfase een aantal uren per week aan personele inzet. Het streven is – bij succes - eind 2017 mijnbuurtje over te dragen aan een beheersstichting, als blijkt dat er in de samenleving geen draagvlak en menskracht is om dit voort te zetten, dan wordt het initiatief stopgezet.

actie: inzet 2016 opstart fase (6maanden 3uur per week) 72uur nieuwe uren, reeds besloten in B&W vergadering van 1 december 2015. inzet 2017: 72uur (12maanden, 1,5uur per week)

VONKJES

In juni 2015 heeft het college besloten om bij wijze van stimulans kleinschalige burgerinitiatieven te waarderen in de vorm van "Vonkjes". Het gaat hierbij om vanuit burgers, die ze zelf zónder hulp van de gemeente willen en kunnen uitvoeren. Het betreft geen jaarlijkse, structurele bijdrage en de bijdrage is ook aan een maximum gebonden (maximaal € 500 per aanvraag). Kleinere bijdragen zijn zeker ook mogelijk. Vanaf december 2015 is gestart met actieve communicatie over deze regeling. De kosten (€5000) zijn voor 2016 gedekt uit het bestaande budget voor vrijwilligersondersteuning en de bedragen worden in de vorm van een subsidie aan

inwoners/groepen verstrekt. Voorgesteld wordt voor de jaren erna hiervoor apart budget te maken waaruit eventueel ook grotere initiatieven (zie hoofdstuk 4) bekostigd kunnen worden.

actie: inzet structureel ondergebracht bij afdeling Samenleving. Past in bestaande uren.

INITIATIEVEN IN DE OPENBARE RUIMTE

Uit de inventarisatie blijkt de bestuurlijke wens dat de organisatie meer open zou moeten staan voor initiatieven uit de samenleving. Diverse beleidsnotities en uitvoeringsplannen bieden hier ook ruimte voor, bijvoorbeeld op het gebied van afval, recreatie en toerisme en veiligheid.

In het recent vastgestelde groenbeheerplan wordt aangegeven dat binnen het beheer en onderhoud van het openbaar groen waar mogelijk ruimte wordt gegeven aan inwoners om een stuk openbaar groen te onderhouden (zelfbeheer). Het kan gaan in gevallen waarbij bewoners willen voorkomen dat beplanting omgevormd wordt naar gras, maar het kan ook gelden voor mensen die graag een hoger onderhoudsniveau willen zien dan het door de gemeente vastgestelde niveau. Zelfbeheer kan kleinschalig (individueel) bijvoorbeeld door het onderhouden van een boomspiegel, maar ook op wat grotere schaal door samen met buurtbewoners een strook openbaar groen in de buurt te onderhouden. Bewoners kunnen een verzoek voor zelfbeheer indienen. Per locatie wordt dan beoordeeld of zelfbeheer kan worden toegekend. Bewoners worden dan zelf verantwoordelijk voor het onderhoud. Basis voorwaarde is dat het karakter van de openbare groenvoorziening gehandhaafd blijft en dat het onderhoud minimaal op hetzelfde niveau plaats vindt als door de gemeente vastgesteld. Naast de mogelijkheid tot het praktisch participeren in het onderhoud hechten wij ook veel waarde aan een goede communicatie met bewoners. Bewoners worden de gelegenheid geboden om mee te denken bij herinrichting of renovatie van openbaar groen in de directe woonomgeving. Dit kan via een schriftelijke raadpleging of een informatie bijeenkomst (Groenbeheerplan, vastgesteld in B&W 15dec2015)
In 2016 is €13.000 begroot voor groot onderhoud en renovatie van openbaar groen. Het voornemen is om hierbij actief de inwoners te betrekken zodat de mogelijkheid van zelfbeheer wordt gestimuleerd. Als we zelfbeheer actief willen stimuleren is raadpleging en een informatie bijeenkomst niet voldoende. Het actief betrekken van inwoners bij groot onderhoud en renovatie vraagt extra inzet om zo zelfbeheer te stimuleren.
De ervaring in het land leert, dat juist op het gebied van groen burgerparticipatie grote kans van slagen heeft en een uitwerking kan hebben in ook sociale betrokkenheid van inwoners. We stellen dan ook voor in de uitwerking van het groenbeheerplan samen op te trekken met de kwartiermaker.

Inwoners kunnen een initiatief indienen voor een andere inrichting van het groen en zij kunnen het groenonderhoud van de gemeente overnemen. Voorgesteld wordt het groenbeheerplan gefaseerd

uit te werken gefaseerd met inwoners en de buitendienst hier ook bij te betrekken. Dit kan ruimte geven voor initiatieven in de openbare ruimte. Dit kan een onderdeel zijn van de uren die voor een kwartiermaker beschikbaar komen.

LEEFBAARHEIDSNETWERK

Uit de inventarisatie blijkt dat gericht met inwoners wordt gecommuniceerd tijdens een project, tevens wordt de betreffende dorpsraad geconsulteerd. De communicatie is hierbij eenzijdig op initiatief van de gemeente en inwoners geven hun inbreng. De inbreng is, zoals al eerder opgemerkt niet altijd even constructief. Het idee is dat we het potentieel van burgerparticipatie meer kunnen aanwakkeren als er een netwerk is. Een breed maatschappelijk betrokken netwerk met professionals, organisaties, verenigingen en inwoners, kan er voor zorgen dat er meer energie in de samenleving vrijkomt om initiatieven op te pakken, mijnbuurtje over te nemen, initiatieven in het sociale domein op te zetten en mee te denken om het beleid van de gemeente te ontwikkelen. Het voornemen is dus om actiever en breder in de samenleving te netwerken, niet alleen de dorpsraden consulteren bij gebiedsontwikkeling of de Adviesraad Sociaal Domein (ASD) bij sociale vraagstukken maar een intern en extern netwerk opzetten om kennis te delen over initiatieven. Zo kunnen we initiatieven met elkaar verbinden, dwarsverbanden zien en integraal werken met andere organisaties en inwoners verbeteren. We zien voordelen voor een dergelijk netwerk en willen een regierol nemen om een dergelijk netwerk te laten ontstaan, we maken hierbij gebruik van de netwerken die er al zijn binnen de diverse vakgebieden. De netwerken die al bekend zijn bij de dorpsraden zullen we hierbij ook graag benutten, zij weten het beste wat er in hun gebied speelt en welke sleutelfiguren aan een dergelijk netwerk kunnen deelnemen. De kwartiermaker is "het gezicht" voor initiatieven. Hij/zij onderhoudt het contact met het netwerk en heeft een actieve rol in dit netwerk en verbinding van initiatieven. Het bundelen van alle informatie en kennis over (burger)initiatieven in Mook en Middelaar en bij andere gemeenten en die toegankelijk maken voor inwoners, medewerkers, collegeleden en raadsleden. Hij/zij onderhoudt contacten met maatschappelijke organisaties, subsidieverleners, andere gemeenten en inwoners en verzorgt de communicatie. Het zo mogelijk in overleg verleggen van de verantwoordelijkheid voor bijvoorbeeld onderhoud naar maatschappelijke organisatie en groepen inwoners. De kwartiermaker moet iemand zijn die bekendheid en vertrouwen geniet binnen de gemeente. De kwartiermaker kan inwoners en maatschappelijke organisaties enthousiasmeren mee te doen met interactieve beleidsvorming en/of zelf met initiatieven te komen. Het netwerk wordt digitaal "onderhouden" en komt één maal per jaar bij elkaar (inspireren) aan de hand van een thema, waarbij ook de portefeuillehouder aanwezig is. Het netwerk wordt in 2019 geëvalueerd, waarbij nadrukkelijk onderzocht wordt of de regierol van de gemeente overgenomen kan worden door een van de deelnemers.

actie:
inzet 2016: ontwikkelfase opzetten netwerk: 50
inzet 2017 – 2019 50uur per jaar.

4 Right to Challenge

4.1 Wat is het?

Op 9juli2014 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen om "inwoners ruimhartig de mogelijkheid te geven om van het recht om mee te bieden op publieke diensten (Right to Challenge) gebruik te maken, met name op het gebied van de WMO". In dit hoofdstuk geven we aan hoe het college deze motie in beleid vertaalt.

Het Right to Challenge (RtC) is afkomstig uit Engeland en is bedoeld om de invloed van burgers op het lokaal bestuur te vergroten. Het RtC staat voor het recht van bewonersgroepen om de uitvoering van publieke taken over te nemen, als zij een publieke taak beter en/of goedkoper kunnen uitvoeren dan de overheid zelf. Dit betekent dat bewonersgroepen mee kunnen doen bij aanbestedingen door de overheid, in concurrentie met andere aanbieders. (VNG citaat)

In de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) 2015 is het RtC opgenomen. Dit betekent dat inwoners de gemeente kunnen uitdagen om (een deel van) de ondersteuning van de Wmo beter uit te voeren dan de gemeente dat doet. De gedachte hierachter is dat inwoners hun buurt kennen en weten wat er speelt. Daardoor verlenen zij mogelijk beter publieke diensten in hun buurt dan de gemeente of een door de gemeente gecontracteerde partij.

De ervaring en voorbeelden die er in het land zijn om publieke diensten over te nemen, zijn voornamelijk initiatieven in het fysieke domein (bv. onderhoud van groen, exploitatie van buurthuizen) of initiatieven die gericht zijn op dagbesteding en welzijn.
Initiatieven in het fysieke domein zijn vaak inwoners initiatieven gericht op het onderhoud van groen. Dit is een vorm van zelfbeheer waarbij de gemeente met een groep inwoners of een vereniging afspraken maakt en vastlegt in een beheerovereenkomst. De kosten die de gemeente zou maken aan groenonderhoud van dat areaal wordt aan de groep inwoners verstrekt, inwoners nemen vervolgens het onderhoud voor hun rekening. Dit zijn vaak praktische initiatieven die eenvoudig kunnen worden geregeld. Het zijn ook kleinschalige initiatieven, het is vooralsnog niet denkbaar dat er een groep inwoners de gemeente zal uitdagen om het hele groenonderhoud van de gemeente op zich te nemen en hiervoor mee te doen in de aanbesteding. Wij zien juist een meerwaarde dat kleinschalige initiatieven worden opgepakt omdat de sociale cohesie en fysieke leefbaarheid in een wijk/dorp hiermee toeneemt.

Voor wat betreft zelfbeheer initiatieven in de zorg ligt dit complexer: er zijn normen, indicaties, verpleegkundige handelingen ed. die niet zomaar door een groep inwoners kan worden uitgevoerd. Er zijn in het land dan ook nog geen voorbeelden waarbij een groep inwoners deze zorg overneemt.

De ontwikkeling die we zien in het land in de oprichting van zorgcoöperaties, zijn veelal gericht op welzijnsactiviteiten en opbouwwerk om oude mensen langer zelfstandig te kunnen laten wonen. Professionele zorg wordt hierbij altijd nog uitgevoerd door een zorgpartij.
Een initiatief waarbij een groep inwoners meedoet in een aanbesteding van een publieke zorg dienst, is dan ook nog niet bekend.
Er zijn in het land geen ervaringen (dd01112015) die ons op weg kunnen helpen met initiatieven achter de voordeur. Of wel: met de zorgtaken. Op de concrete vraag: Welke mogelijkheden zijn er bij *zorgtaken* om dit echt over te laten aan de inwoners? Zijn die mogelijkheden er en waar in het land zijn hiervan al voorbeelden? (bij voorkeur een voorbeeld dat past bij onze schaal). Op deze vragen is er geen antwoord gevonden.

4.2Wat gaan we doen?

Het college wil het gedachtengoed van de RtC omarmen en hiervoor inwoners uitnodigen en uitdagen conform het stimuleren van inwoners initiatieven zoals beschreven in hoofdstuk 3. Het RtC is daarmee een vergaande *vorm* van inwoners initiatief op het participatie niveau van zelfbeheer, co(produceren) en (mee)beslissen.

De verwachting is dat burgerinitiatieven zich zullen beperken tot kleinschalige activiteiten en daarin zien we, zoals eerder beschreven, juist ook de meerwaarde. Desalniettemin sluit de omschrijving van het 'right to challenge' niet uit dat bewoners ook initiatieven ontwikkelen voor het zelf verzorgen van grootschaliger activiteiten op het gebied van groen of zorg, die normaal gesproken via een aanbestedingstraject uitgezet worden.
De gemeente moet zich hierbij houden aan haar inkoop- en aanbestedingsrichtlijnen. Bij een zelfstandig initiatief zullen de initiatiefnemers daar goed over voorgelicht moeten worden. Bij een aanbesteding door de gemeente kan vooraf bezien worden of een deel van de aanbesteding opengesteld kan worden voor initiatieven vanuit inwoners.

Wanneer een initiatief in de samenleving ontstaat en de gemeente hierover wordt benaderd, zal het initiatief serieus in behandeling worden genomen. Wij geven de inwoners informatie en wettelijke minimum voorwaarden om het initiatief uit te werken en geven aan wat ze van ons mogen verwachten. We bieden ondersteuning om het initiatief tot bloei te laten komen en zullen ons inzetten om een constructieve samenwerking op te bewerkstelligen en inhoudelijke ambtelijke ondersteuning te bieden bij de doorontwikkeling.
Het college stelt dan ook voor de motie RtC als volgt te vertalen:
Bewoners krijgen het recht om de gemeente uit te dagen als ze denken dat ze de zorg in hun buurt beter kunnen verlenen dan de gemeente of als ze een andere taak van de gemeente willen overnemen. De gemeente Mook en Middelaar zal in de beoordeling ook de sociale meerwaarde van bewonersinitiatieven meenemen. Immers, inwoners van een wijk beschikken over kennis over de wijk, over vrijwillige inzet en betrokkenheid van inwoners.

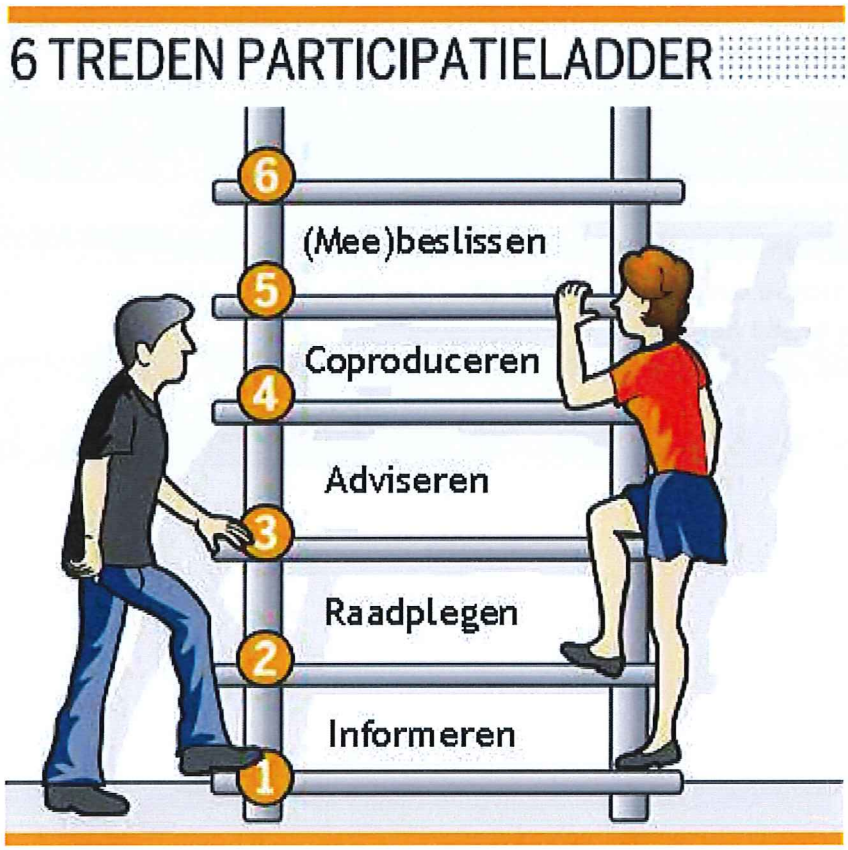
5 Evaluatie

We zullen de acties die in het voorstel beschreven zijn zorgvuldig uitvoeren en evalueren. Uit gesprekken met inwoners en de communicatie in het leefbaarheidsnetwerk en in projecten moet blijken of de participatie van inwoners verbetert en de acties het gewenste effect hebben.
Aan initiatieven die door inwoners worden opgepakt, zullen we aandacht en bekendheid geven.
Na drie jaar moet zichtbaar zijn dat er meer initiatieven door inwoners worden opgepakt en dat interactief werken in projecten gemeengoed is geworden.
Eind 2019 zal een evaluatie aan de raad worden voorgelegd.

tabel met overzicht van voornemens en uren en benodigd budget

Wat gaan we NIEUW / extra doen:	**Uren**		**2018**
	2016	**2017**	**2019**
Interactief werken / communicatie in projecten Uitvoeringsprojecten (ca.4uur per week)	150	150	150
Organiseren werkbezoeken college	50	20	20
Trekkers rol "mijnbuurtje"	72	72	0
Actieve communicatie over leefbaarheid en initiatieven dmv breed netwerk	50	50	50
Totaal	**322**	**292**	**220**
In budget	€10.000	€10.000	€8.000

werkdocument Participatieladder

Participatie ladder

Trede 1: Informeren
Op deze trede gaat het erom dat wij als gemeente u op de hoogte stellen van onze plannen. U kunt verduidelijkende vragen stellen, maar er wordt niet om uw mening gevraagd. Bij alle hogere treden is dit wel het geval.
Voorbeelden:
•Tentoonstelling: De presentatie spreekt voor zich, een toelichting is niet nodig. Reacties van bezoekers worden niet geregistreerd.
•Bewonersbijeenkomst: Een bewonersbijeenkomst is een veel gebruikt communicatiemiddel (Overigens kan een bijeenkomst ook worden ingezet om te raadplegen, zie trede 2). De opzet kan verschillen. Bijvoorbeeld: wel of geen centrale opening? Groepsdiscussies? Hoe gebeurt de terugkoppeling?
•Werkbezoek: Een werkbezoek van ambtenaren of raadsleden is bedoeld om burgers ter plekke te infomeren over plannen. Ook hier kunnen vragen gesteld worden. Een discussie is echter niet aan de orde.

Trede 2: Raadplegen
Op deze trede willen wij graag uw mening horen. Wat leeft er, zijn er nieuwe ideeën? De gemeente is niet verplicht de ideeën over te nemen of de plannen aan te passen, maar we houden er wel zoveel mogelijk rekening mee. Altijd moet er een of andere vorm van terugkoppeling plaatsvinden.
Voorbeelden:
•Klankbordgroep: Dit is een vaste groep inwoners die gevraagd kan worden naar standpunten en meningen. De klankbordgroep wordt voor een langere periode samengesteld. De reacties van de klankbordgroepen worden meegenomen bij de ontwikkeling van nieuwe plannen.
•Enquête: Van een representatieve groep betrokkenen wordt met een vragenlijst de mening gepeild. De resultaten van het onderzoek worden schriftelijk weergegeven.
•Inloopdiscussie: Bij zo'n bijeenkomst worden de reacties van inwoners betrokken bij de verdere ontwikkeling van de plannen. Vanzelfsprekend krijgen ze een reactie van het gemeentebestuur.
•Digitaal debat: Dit kan gezien worden als een mix van discussieavond, inspraakavond, burgerpanel en klankbordgroep

Trede 3: Adviseren
Bij de derde trede op de participatieladder krijgt u alle gelegenheid om problemen en oplossingen aan te dragen. Uw inbreng speelt een volwaardige rol bij de ontwikkeling van beleid. De politiek moet goede argumenten hebben om uw adviezen niet op te volgen.
Voorbeelden:
•Stadsdebat: Een mogelijkheid voor burgers om met elkaar, deskundigen en politici in debat te gaan over een bepaald onderwerp of thema. Doel is één of meer conclusies, die beschouwd moeten worden als een advies aan het bestuur.

•Adviesorgaan: Dit is een door het college van B&W ingestelde commissie, die het college of de gemeenteraad adviseert over wet- en regelgeving (bv. de WMO-raad) De adviezen van een adviesorgaan zijn van groot gewicht. Het college van B&W en de gemeenteraad kunnen er alleen met goede argumenten aan voorbijgaan.
•Burgerpanel: Een willekeurig samengestelde groep burgers die haar mening geeft over allerlei onderwerpen. Vooraf wordt afgesproken hoe lang het panel in functie blijft. De opmerkingen van de groep worden meegewogen bij het maken van nieuwe plannen.
•Expertgroep: Een groep burgers en experts die vanuit haar deskundigheid adviezen geeft. De groep bestaat voor een langere, vooraf bepaalde, periode. Vooraf krijgen de deelnemers informatie toegezonden, waarop ze kunnen reageren. De expertgroep kan ook zelf voorstellen doen. De adviezen wegen zwaar en er kan door het college van B&W en de gemeenteraad alleen op goede gronden van worden afgeweken.

Trede 4: Coproduceren
Hier hebben alle betrokkenen samen de touwtjes in handen. De partijen zoeken gezamenlijk met de gemeente naar oplossingen. De politiek houdt zich aan deze oplossingen. De afspraak is dat u altijd een reactie krijgt op uw inbreng.
•Atelier: Dit is een eenmalige bijeenkomst van burgers die samen met ambtenaren en politici werken aan beleid. Vanuit de eigen kennis geven de deelnemers hun mening en adviezen. Vooraf wordt duidelijk het doel van de samenkomst bepaald.
•Werkgroep: Een groep burgers werkt een korte periode samen met ambtenaren en eventueel politici aan een vooraf vastgesteld doel of product.

Trede 5: Meebeslissen
Op deze trede is uw invloed het grootst. Het gemeentebestuur laat het maken van beleid - binnen de gestelde kaders - helemaal aan de betrokken partners (zoals Wijkteams) over. De ambtenaren hebben een adviserende rol.
Voorbeelden:
•Wijkbudget: Voor een bepaalde wijk beslist een Wijkteam, met ondersteuning van ambtenaren, over de besteding van het wijkbudget. Voordat zij hierover beslissen vragen ze aan de bewoners waaraan het budget besteed zou kunnen worden. Dit gebeurt binnen de door de gemeente vastgestelde kaders. Het budget is bedoeld voor een jaar.
• Wegwijsdag: Leerlingen leren de werkwijze van de gemeente kennen en werken zelf een aantal plannen uit. Tijdens een jongerenraadsvergadering wordt het beste plan gekozen. Vervolgens wordt het plan uitgevoerd met steun van de gemeente